

In het voorjaar kunnen paarden weer in de wei. Veel paardenhouders hebben geleerd dat ieder paard van tevoren altijd moet worden ontwormd. Er is de laatste jaren echter veel veranderd in de bestrijding van worminfecties.

TEKST **MARIANNE SLOET** EN **DEBORAH VAN DOORN**
FOTO **DIRK CAREMANS**

ONTWORMMEN

Wanneer moet dat eigenlijk?

Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan is hoogleraar Equine Internal Medicine bij de Universiteitskliniek voor Paarden en Deborah van Doorn is parasitoloog bij Infectieziekten en Immunologie, Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht.

www.diergeneeskunde.nl
www.parasietenwijzer.nl

WELKE WORMEN?

In Nederland vormen infecties met **kleine bloedwormen** (cyathostominae = kleine strongyliden) het grote probleem. De larven van deze wormen beschadigen de darmwand, waardoor vermageren en/of diarree kan ontstaan. In de winter kunnen de larven van de kleine bloedwormen gaan 'slapen' in de darmwand. Als die larven, meestal in de winter of het voorjaar, massaal 'wakker worden' en uitbreken, kunnen bij vooral jonge paarden ernstige klachten ontstaan. Infecties met **grote bloedwormen** (grote strongyliden), die een trektocht door het lichaam maken, komen in Nederland vrijwel niet meer voor, in ieder geval niet op bedrijven die eenmaal per jaar met ivermectine of moxidectine behandelen. De **veulenworm** (*Strongyloides westeri*) en de **spoelworm** (*Parascaris equorum*) geven eigenlijk alleen bij veulens problemen. In de mest kunnen eieren of eventueel wormen worden gevonden. **Lintwormen** (*Anoplocephala*) worden meestal alleen gevonden als er kleine witte stukjes (proglottiden) op de mest zitten. In deze stukjes zitten de eieren.

De **aarsmade** (*Oxyuris equi*) is een aparte worm, want die geeft geen diarree, vermagering of koliek, maar jeuk rond de anus (onder de staart). Daar kan de dierenarts mestonderzoek naar doen, maar beter nog een plakbandpreparaat van de huid net onder de anus nemen en onder de microscoop bekijken.

RESISTENTIE TEGEN ONTWORMMIDDELEN

Enkele jaren geleden werd duidelijk dat wormen, en met name de bloedwormen, ook tegen de moderne ontwormmiddelen weerstand (= resistentie) ontwikkelden. Gezien het feit dat er voorlopig geen nieuwe ontwormmiddelen beschikbaar zullen komen voor paarden, moeten we verstandig omgaan met de middelen die we momenteel ter beschikking hebben en die gedoseerd inzetten.

ONTWORMMIDDELEN ALLEEN OP RECEPT

Om het gebruik van ontwormmiddelen beter te kunnen begeleiden besloot de overheid in 2008 dat ontwormmiddelen uitsluitend nog op recept van een dierenarts mogen worden verstrekt. De overheid heeft ervoor gekozen om de verantwoordelijkheid voor het gebruik van ontwormmiddelen bij de dierenarts neer

te leggen, omdat hij de kennis heeft om een goed wombestrijdingsplan te maken met zo min mogelijk gebruik van ontwormmiddelen. Een dierenarts mag niet 'zomaar' een recept geven. Hij is bij wet verplicht om onderzoek op het betreffende bedrijf te doen en bij (een deel van) de aanwezige paarden mestonderzoek uit te voeren. Er zijn de afgelopen jaren diverse dierenartsen voor het Veterinaire Tuchtcollege gedaagd en veroordeeld omdat zij niet aan deze verplichtingen voldeden.

PLAN VOOR ONTWORMEN

Samen met de paardenhouder maakt de dierenarts een plan voor de wombestrijding. Wanneer er paarden van meerdere eigenaren op een pensionstal staan, moet voor het hele bedrijf en alle aanwezige paarden een plan worden gemaakt. Voor een goed plan is een zorgvuldige inventarisatie nodig. Hoeveel paarden zijn er, hoeveel weiland is beschikbaar, wat is de leeftijd van de paarden, worden er ook andere dieren geweid ('wisselbeweidning') of wordt af en toe een snede gehooïd? Ook wordt er vaak van alle of een deel van de aanwezige paarden mest verzameld om mestonderzoek op wormeieren te kunnen doen. Al deze factoren spelen een rol. De dierenarts kan hier veel meer over vertellen.

ONTWORMEN NODIG?

Volwassen paarden en paarden die niet buiten lopen en niet in een 'potstal' worden gehouden, scheiden doorgaans weinig of geen eieren uit. Als het mestonderzoek bij deze paarden geen wormeieren aantoonde, is ontwormen vaak helemaal niet nodig. De oude regel van iedere 6 weken tot 3 maanden ontwormen is echt achterhaald. Wel kunnen deze paarden in het najaar in overleg met de dierenarts eenmaal worden ontwormd om eventueel 'slappende' bloedwormen (oktober/november), een eventuele infectie met horzeleieren (december) en/of lintwormen (november/december) te bestrijden.

Jonge paarden (jonger dan 4 jaar) die op druk-begraasde weilanden worden gehouden, hebben een andere regime nodig. Het aantal behandelingen is afhankelijk van de 'infectiedruk' op een bedrijf, dat wil zeggen hoeveel paarden scheiden inderdaad wormeieren uit in de mest en hoeveel weiland is er beschikbaar? Jonge paarden komen vaak het eerst weer tot ei-uitscheiding en bij hen is de ei-uitscheiding vaak ook hoog.

ANDERE MAATREGELEN

Een infectie met bloedwormen kan, behalve door middel van ontwormmiddelen, ook worden voorkomen door te zorgen dat paarden geen gras

opnemen waarop de larven van de bloedwormen zitten. Als er wormeieren in de mest zitten, dan komen daar larven uit en deze kruipen langs een grassprietje omhoog om zo weer te worden opgenomen door een grazend paard. Als de mest van het weiland wordt verwijderd – in het voor- en najaar ten minste eenmaal per week en in de zomer, als de eitjes sneller uitkomen, tenminste tweemaal per week – kan zonder ontwormmiddel een worminfectie toch goed worden voorkomen. Zeker als slechts een klein stukje weiland beschikbaar is, is het opruimen van mest een goede optie. Door het land te laten begrazen door andere dieren, bijvoorbeeld schapen, worden de larven opgegeten en schapen hebben geen last van paardenwormen.

VEEL DUURDER?

Een veelgehoorde klacht is dat het ontwormen door tussenkomst van de dierenarts veel duurder is geworden. Dat is het eerste jaar vaak wel waar, maar daarna worden de totale kosten meestal minder omdat veel minder ontwormmiddelen nodig zijn. Een onderzoek enkele jaren geleden bij volwassen paarden toonde aan dat vele paarden iedere 6 tot 12 weken werden ontwormd terwijl ze helemaal geen wormeieren uitscheiden.

GEEN KEUS

Als paardenhouders hebben we weinig keus. De dreigende resistentieontwikkeling van de verschillende soorten wormen (dus niet meer gevoelig voor ontwormmiddelen) is een ernstige bedreiging van de gezondheid van onze paarden. Er moest paal en perk worden gesteld aan het enorme, vaak onnodige, gebruik van ontwormmiddelen. Voorkomen van resistentie van wormen voor ontwormmiddelen is alleen mogelijk door beperkt gebruik van ontwormmiddelen. Dat is in het belang van alle paarden. U

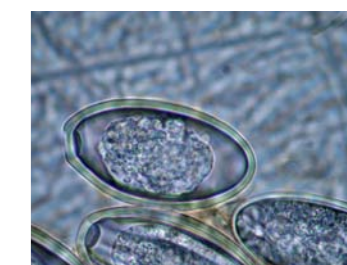
WORMBESMETTING

Een ernstige wormbesmetting kan inwendige schade veroorzaken. Het is dus goed om alert te zijn. Een wormbesmetting kan een of meer van de volgende symptomen geven:

- verminderde conditie
- gewichtsverlies
- doffe vacht
- opgezette buik
- diarree
- koliek

Mest met vele kleine bloedwormen (de rode sliertjes). Met het blote oog is niet te zien of het larven of volwassen kleine bloedwormen zijn.

Bij een vermoeden van aarsmade (*Oxyuris equi*) kan de dierenarts het beste een plakbandpreparaat van de huid net onder de anus nemen en dat onder de microscoop bekijken. Als inderdaad sprake is van aarsmade, geeft dat dit beeld.

Typische schuurplekken ten gevolge van de aarsmade. Vaak legt het paard de staart in de voerbak en schuurt dan de achterhand. Naast ontwormen is wassen van de anus en omgeving met een zachte zeep nuttig om de larven te verwijderen die de jeuk veroorzaken.

MARIANNE SLOET